

Σημειώσεις Γραμματικής

ΔΑΣΥΝΟΜΕΝΕΣ ΛΕΞΕΙΣ:

- 1) Όσες λέξεις αρχίζουν από υ ή ρ.
- 2) Τα άρθρα: ό, ή, οί, αί.
- 3) Οι αντωνυμίες: ήμεϊς, ύμεϊς, οϋτος, αύτη, ὄδε, ήδε, ὅς, ή, ὅ, ,έκάτερος, ἕτερος, ήμέτερος, ύμέτερος, ἕκαστος, ὀποῖος, ὅσος, ὀπόσος.
- 4) Οι σύνδεσμοι: ἕως, ἴνα, ὁμως, ὡστε, ὅτε, ὅτι, ὡς.
- 5) Τα αριθμητικά: εἰς, ἔν, ἕξ, ἑπτά, ἑκατόν.
- 6) Οι ακόλουθες λέξεις και τα παράγωγα τους:

A

Άβρος, ἅγιος, ἀγνός, Ἄδης, αἷμα, ἀλιεῦς, ἀλίσκομαι, ἄλομαι, ἄμαξα, ἀμαρτία, ἀμιλλα, ἀπαλός, ἀπλοῦς, ἄπτομαι, ἄρμα, ἀρμόζω, ἀρμονία, ἀρπάζω, ἀφή.

E

Ἑβδομάς, ἔδρα, ἐδώλιον, εἰμαρμένη, Ἑκάβη, ἐκών, Ἑλένη, ἔλκω, Ἑλλάς, Ἑλληγ, ἔνεκα, ἔνωσις, ἐξῆς, ἐρμηνεύω, Ἑρμῆς, ἐορτή, ἔπομαι, ἔρπω, ἐταῖρος, ἔτοιμος, εὕρισκω.

H

Ἡβη, ἠγοῦμαι, ἠδομαι, Ἡρακλῆς, ἠκω, Ἡλιαία, ἠλικία, ἠλιος, ἠμέρα, ἠμερος, ἠμισυς, Ἡρα, Ἡρόδοτος, ἠρως, Ἡσίοδος, ἠσυχος, ἦττα, Ἡφαιστος.

I

ιδρύω, ιδρώς, ἱερός, ἱκανός, ἱκέτης, ἱκνοῦμαι, ἱλαρός, ἱμάτιον, ἵππος, ἴστημι, ἱστός, ἱστορία.

O

ὀδός, ὄλμος, ὄλος, ὀμαλός, ὀμάς, ὀμίχλη, ὄμοιος, ὄπλον, ὄρκος, ὄρμη, ὄρμος, ὄρος (προϋπόθεση) ὀρίζω, ὄρῳ.

Ω

Ἔρα, ὠραῖος, ὠριμος.

ΓΕΝΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΟΝΙΣΜΟΥ:

- 1) Καμία λέξη δεν τονίζεται πιο πάνω από την προπαραλήγουσα.
- 2) Όταν η λήγουσα είναι μακρόχρονη, η προπαραλήγουσα δεν τονίζεται.
- 3) Η προπαραλήγουσα όταν τονίζεται παίρνει πάντα οξεία.
- 4) Κάθε βραχύχρονη συλλαβή όταν τονίζεται παίρνει πάντοτε οξεία.
- 5) Η μακρόχρονη παραλήγουσα, όταν τονίζεται παίρνει περισπωμένη εμπρός από βραχύχρονη λήγουσα.

- 6) Η μακρόχρονη λήγουσα όταν τονίζεται παίρνει πάντοτε οξεία εμπρός από μακρόχρονη λήγουσα.
- 7) Η θέσει μακρόχρονη συλλαβή ως προς τον τονισμό λογαριάζεται βραχύχρονη.
- 8) Η βαρεία σημειώνεται στη θέση της οξείας μόνο στη λήγουσα, όταν δεν ακολουθεί στίξη η λέξη εγκλιτική.

ΕΙΔΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΟΝΙΣΜΟΥ:

- 1) Η ασυναίρετη ονομαστική, αιτιατική, και κλητική των πτωτικών, όταν τονίζεται στην λήγουσα, κανονικά παίρνει οξεία.
- 2) Η μακρόχρονη γενική και δοτική των πτωτικών, όταν τονίζεται στην λήγουσα παίρνει περισπωμένη.
- 3) Στα πτωτικά όπου τονίζεται η ονομαστική του ενικού εκεί τονίζονται και οι άλλες πτώσεις του ενικού και του πληθυντικού εκτός αν εμποδίζει η λήγουσα.
- 4) Η λήγουσα που προέρχεται από συναίρεση, όταν τονίζεται κανονικά παίρνει περισπωμένη, παίρνει όμως οξεία αν πριν από τη συναίρεση είχε οξεία η δεύτερη από τις συλλαβές που συναιρούνται.
- 5) Στις σύνθετες λέξεις ο τόνος κανονικά ανεβαίνει ως την τελευταία συλλαβή του πρώτου συνθετικού, αν επιτρέπει η λήγουσα.

ΑΤΟΝΕΣ ΛΕΞΕΙΣ: Στην αρχαία Ελληνική υπάρχουν 10 μονοσύλλαβες λέξεις που δεν παίρνουν τόνο.

- 1)άρθρα: ό, ή, αί, οί.
- 2)προθέσεις: εις, έν, έκ ή έξ.
- 3)μόρια: ει, ώς, ού (ούχ ή ούκ)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ Α΄ ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ:

Α) το –α στην κατάληξη –ας είναι πάντα μακρόχρονο.

Β) η γενική του πληθυντικού τονίζεται στην λήγουσα και παίρνει πάντα περισπωμένη.

Γ) από τα πρωτόκλιτα αρσενικά σε –ης σχηματίζουν την κλητική του ενικού σε –α και όχι σε –η:

- τα εθνικά
- όσα λήγουν σε –της και τα σύνθετα σε –άρχης, –μέτρης, –πώλης, τρίβης, ώνης.

Δ)τα πρωτόκλιτα θηλυκά που λήγουν σε –α:

- αν πριν από την κατάληξη –α υπάρχει σύμφωνο, τότε το α αυτό λέγεται μη καθαρό, είναι κανονικά βραχύχρονο και στην γενική και δοτική ενικού τρέπεται σε –η.
- αν πριν από την κατάληξη –α υπάρχει φωνήεν ή το ρ, τότε το α αυτό λέγεται καθαρό, είναι κανονικά μακρόχρονο και φυλάγεται σε όλες τις πτώσεις του ενικού.
- το α της κατάληξης στην αιτιατική και κλητική του ενικού είναι μακρόχρονο ή βραχύχρονο, ανάλογα με το τι είναι στην ονομαστική.

Ε) οι καταλήξεις του πληθυντικού αριθμού είναι αυτές του θηλυκού άρθρου και για τα αρσενικά και για τα θηλυκά.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗ Β΄ ΚΛΙΣΗ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ:

A) τα αρσενικά και τα θηλυκά ουσιαστικά της Β΄ κλίσης έχουν σε όλες τις πτώσεις τις ίδιες καταλήξεις, αυτές του αρσενικού άρθρου (τα ξεχωρίζουμε μόνο από το άρθρο.)

B) τα ουδέτερα έχουν τρεις πτώσεις όμοιες στον ενικό και τον πληθυντικό (ονομαστική, αιτιατική, κλητική)

Γ) η κατάληξη -α των ουδετέρων είναι βραχύχρονη.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗ Γ΄ ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ:

1) Από τα αρσενικά και τα θηλυκά της Γ΄ κλίσης πολλά σχηματίζουν την ονομαστική του ενικού με την κατάληξη -ς και λέγονται καταληκτικά, μερικά όμως τη σχηματίζουν χωρίς καμία κατάληξη και λέγονται ακατάληκτα.

2) Τα ουδέτερα της γ΄ κλίσης κανονικά σχηματίζουν την ονομαστική, αιτιατική και κλητική του ενικού χωρίς κατάληξη.

3) Από τα ουσιαστικά της γ΄ κλίσης άλλα έχουν σε όλες τις πτώσεις ένα μόνο θέμα γι αυτό λέγονται μονόθεμα (π.χ χιτών- χιτών-ος), και άλλα παρουσιάζονται με δύο θέματα, γιατί σε μερικές περιπτώσεις εκτείνουν το φωνήεν της τελευταίας συλλαβής του θέματος και γι' αυτό λέγονται διπλόθεμα (π.χ ήγεμών- ήγεμόν-ος)

4) Στα διπλόθεμα τρικατάληκτα το θέμα έχει στην τελευταία συλλαβή μακρόχρονο φωνήεν λέγεται ισχυρό θέμα ενώ το άλλο που έχει στην τελευταία συλλαβή βραχύχρονο φωνήεν λέγεται αδύνατο θέμα.

5) Το θέμα στα μονόθεμα ουσιαστικά της γ΄ κλίσης βρίσκεται από τη γενική του ενικού, αφού αφαιρεθεί από αυτήν η κατάληξη. Στα διπλόθεμα το ισχυρό θέμα βρίσκεται από την ονομαστική ενικού και το αδύνατο από τη γενική του ενικού αφού αφαιρεθεί η κατάληξη.

6) Κατά τον χαρακτήρα(=ο τελευταίος φθόγγος του θέματος, σύμφωνο ή φωνήεν) τα ουσιαστικά της γ΄ κλίσης διαίρονται: α)σε φωνηεντόληκτα και β)σε αφωνόληκτα.

ΑΝΩΜΑΛΑ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ ΕΠΙΘΕΤΩΝ:

Τα παραθετικά του αγαθός έχουν τις ακόλουθες σημασίες:

ἀμείνων, ἄριστος: εκφράζουν ικανότητα, καταλληλότητα

κρείττων, κράτιστος: εκφράζουν δύναμη, ανωτερότητα

βελτίων, βέλτιστος: εκφράζουν ηθική ποιότητα

λώων, λῶστος: εκφράζουν αγάπη, φιλία

Μερικά επίθετα δεν σχηματίζουν παραθετικά, γιατί φανερώνουν ιδιότητα ή ποιότητα ή κατάσταση που δεν παρουσιάζει βαθμούς. Τέτοια επίθετα είναι:

α) όσα φανερώνουν ύλη (π.χ λίθινος, γήινος), τοπική ή χρονική σχέση (π.χ χερσαίος, ἡμερήσιος), μέτρο (π.χ σταδιαῖος), μόνιμη κατάσταση (π.χ θνητός, νεκρός).

β) μερικά σύνθετα με ἀ΄ συνθετικό το στερητικό α (π.χ ἀθάνατος, ἄυπνος)

γ) μερικά σύνθετα με ἀ΄ συνθετικό το επίθετο πᾶς ή την πρόθεση ὑπέρ, που έχουν μόνα τους υπερθετική σημασία (π.χ πάνσοφος, ὑπέρλαμπρος)

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ:

- ❖ Τα αριθμητικά από το πέντε ως το εκατόν είναι άκλιτα.
- ❖ Τα αριθμητικά από το διακόσιοι-αι-α, είναι τρικατάληκτα επίθετα με τρία γένη και κλίνονται μόνο στον πληθυντικό.
- ❖ Τα τακτικά, τα χρονικά και τα αναλογικά αριθμητικά κλίνονται ως τρικατάληκτα επίθετα της β' κλίσης σε -ος, -η, -ον και -ας, -α, -ον.
- ❖ Τα πολλαπλασιαστικά αριθμητικά κλίνονται όπως τα συνηρημένα τρικατάληκτα επίθετα της β' κλίσης σε -ους, -ῆ, -οῦν.
- ❖ Αριθμητικά ουσιαστικά δηλώνουν αφηρημένη αριθμητική ποσότητα, δηλαδή πλήθος από όμοιες μονάδες οποιουδήποτε είδους. Αυτά είναι όλα θηλυκά σε -άς και τα περισσότερα σχηματίζονται από το θέμα των απόλυτων αριθμητικών επιθέτων.
- ❖ Τα αριθμητικά ουσιαστικά κλίνονται όπως τα θηλυκά οδοντικόληκτα της γ' κλίσης σε -ας.

ΡΗΜΑΤΑ:

Αύξηση: στους ιστορικούς χρόνους της οριστικής (παρατατικός, αόριστος, υπερσυντέλικος) τα ρήματα παίρνουν στην αρχή του θέματος αύξηση, η οποία δηλώνει το παρελθόν και είναι δύο ειδών:

α) συλλαβική: παίρνουν τα ρήματα που το θέμα τους αρχίζει από σύμφωνο, και ονομάζεται η προσθήκη ενός ε (με ψιλή) στην αρχή του θέματος από το οποίο σχηματίζεται καθένας από τους ιστορικούς χρόνους της οριστικής.

β) χρονική: παίρνουν τα ρήματα που το θέμα τους αρχίζει από φωνήεν (ή δίφθογγο), και ονομάζεται η έκταση του αρχικού βραχύχρονου φωνήεντος του θέματος από το οποίο σχηματίζεται καθένας από τους ιστορικούς χρόνους της οριστικής.

Κατά τη χρονική αύξηση γίνονται οι ακόλουθες εκτάσεις:

το ἄ σε η	ἄκούω → ἤκουον
το ε σε η	ἐλπίζω → ἤλπιζον
το ο σε ω	ορίζω → ὄριζον
το ἰ σε ι	ἰκετεύω → ἰκέτευον
το ὕ σε υ	ὕβριζω → ὕβριζον
το αι σε η	αἰσθάνομαι → ἤσθανόμην
το ει σε η	εἰκάζω → ἤκαζον
το αυ σε ηυ	αὐξάνω → ἠῤῥαζον
το ευ σε ηυ	εὐχομαι → ἠύχομην
το οι σε ω	οἰκτίρω → ὤκτιρον

Αναδιπλασιασμός: οι συντελικοί χρόνοι (παρακείμενος, υπερσυντέλικος, συντελεσμένος μέλλοντας) έχουν στην αρχή του θέματος αναδιπλασιασμό σε όλες τις εγκλίσεις και στο απαρέμφατο και τη μετοχή.

α) επανάληψη: του αρχικού συμφώνου του θέματος μαζί με ένα ε. Τέτοιο αναδιπλασιασμό παίρνουν τα ρήματα που το θέμα τους αρχίζει: α) από ένα απλό σύμφωνο εκτός ρ και β) από δύο σύμφωνα από τα οποία το πρώτο είναι άφωνο και το δεύτερο υγρό ή ένρινο. Όταν το αρχικό σύμφωνο του θέματος είναι δασύπνοο (χ-φ-θ) τρέπεται στη συλλαβή του αναδιπλασιασμού στο αντίστοιχο ψιλόπνοο (κ-π-τ).

β) συλλαβική αύξηση: τέτοιον αναδιπλασιασμό παίρνουν τα ρήματα που το θέμα τους αρχίζει α) από ένα διπλό σύμφωνο ή από ρ β) από δυο σύμφωνα (χωρίς το πρώτο να είναι άφωνο και το δεύτερο υγρό ή ένρινο γ) από τρία σύμφωνα.

γ) χρονική αύξηση: τέτοιο αναδιπλασιασμό παίρνουν τα ρήματα που αρχίζουν από φωνήεν ή δίφθογγο.

ΡΗΜΑ ΕΙΜΙ:

1. Ο τύπος ἐστίν ανεβάζει τον τόνο όταν:

α) βρίσκεται στην αρχή της πρότασης

β) σημαίνει 'υπάρχει', 'μπορεί', 'επιτρέπεται'

γ) βρίσκεται ύστερα από τις λέξεις: οὐκ, μή, εἰ, ὡς, καί, ἀλλ', τοῦτ'.

δ) στις φράσεις: ἔστιν ὅς (= κάποιος), ἔστιν ὅπου (= κάπου), ἔστιν ὅπως (= κάπως) κ.λπ.

2. Τα σύνθετα του είμι ανεβάζουν τον τόνο στον ενεστώτα της οριστικής και στο β' ενικό και πληθυντικό πρόσωπο της προστακτικής.

Ενεργητικός και μέσος μέλλοντας και ενεργητικός και μέσος αόριστος α':

ο ρηματικός χαρακτήρας των αφωνόληκτων ρημάτων, όταν βρεθεί εμπρός από τον χρονικό χαρακτήρα σ παθαίνει τις κανονικές μεταβολές, δηλαδή:

- 1) ο χειλικός χαρακτήρας (π, β, φ) ενώνεται με τον χρονικό χαρακτήρα σ σε ψ.
- 2) ο ουρανικός χαρακτήρας (κ, γ, χ) ενώνεται με τον χρονικό χαρακτήρα σ σε ξ.
- 3) ο οδοντικός χαρακτήρας (τ, δ, θ) εμπρός από τον χρονικό χαρακτήρα σ αποβάλλεται.

Ενεργητικός παρακείμενος και υπερσυντέλικος:

- 1) τα οδοντικόληκτα σχηματίζουν τον ενεργητικό παρακείμενο και υπερσυντέλικο, όπως όλα τα φωνηεντόληκτα, δηλαδή με τον χρονικό χαρακτήρα κ, αλλά εμπρός από αυτόν αποβάλλουν τον οδοντικό χαρακτήρα του ρηματικού θέματος.
- 2) τα ουρανικόληκτα σχηματίζουν τον ενεργητικό παρακείμενο και υπερσυντέλικο χωρίς τον χρονικό χαρακτήρα κ, αλλά τον χαρακτήρα του ρηματικού θέματος, αν είναι άφωνο ψιλόπνοο ή μέσο, τον τρέπουν στον αντίστοιχο του δασύπνοο (π ή β σε φ, κ ή γ σε χ).
- 3) όσα έχουν ε εμπρός από τον ρηματικό χαρακτήρα τρέπουν συνήθως στον ενεργητικό παρακείμενο και υπερσυντέλικο του ε αυτό σε ο.

ΑΟΡΙΣΤΟΣ Β':

Πολλά ρήματα σχηματίζουν τον ενεργητικό και μέσο αόριστο από το θέμα με τις ολικές καταλήξεις του αντίστοιχου παρατατικού στην οριστική και του αντίστοιχου ενεστώτα στις άλλες εγκλίσεις (καθώς και στο απαρέμφατο και τη μετοχή). Ο αόριστος αυτός (ενεργητικός και μέσος) λέγεται **αόριστος δεύτερος**.

Παρατηρήσεις:

Του ενεργητικού αορίστου β':

- 1) το απαρέμφατο και η μετοχή τονίζονται πάντοτε στη λήγουσα (το απαρέμφατο με περισπωμένη και η μετοχή αρσενικού με οξεία).
- 2) το β' ενικό πρόσωπο της προστακτικής των ρημάτων: έρχομαι, εύρισκω, λαμβάνω, λέγω και όρω όταν δεν είναι σύνθετο τονίζεται στη λήγουσα: έλθέ, εύρέ, λαβέ, είπέ, ίδε.

Του μέσου αορίστου β':

- 1) το απαρέμφατο είτε απλό είτε σύνθετο, τονίζεται στην παραλήγουσα.
- 2) το β' ενικό πρόσωπο της προστακτικής, είτε απλό είτε σύνθετο, κανονικά τονίζεται στη λήγουσα και παίρνει περισπωμένη. Αν όμως είναι μονοσύλλαβο και σύνθετο με δισύλλαβη πρόθεση, ανεβάζει τον τόνο στην παραλήγουσα.

ΠΡΟΘΕΣΙΣ:

λέγονται οι άκλιτες λέξεις που συνήθως μπαίνουν εμπρός από κλιτές λέξεις και φανερώνουν διάφορες σχέσεις. Διακρίνονται σε:

- 1) **κύριες:** όσες χρησιμοποιούνται και στη σύνταξη εμπρός από τις πλάγιες πτώσεις των πτωτικών και σε σύνθεση με άλλες λέξεις, αυτές είναι 18 (οι 6 μονοσύλλαβες και οι 12 δισύλλαβες): εις, έν, έκ ή έξ, πρό, πρός, σύν, ανά, διά, κατά, μετά, παρά, άμφί, άντί, επί, περι, από, ύπό, ύπέρ.
- 2) **καταχρηστικές:** όσες χρησιμοποιούνται και στη σύνταξη εμπρός από τις πλάγιες πτώσεις των πτωτικών και όχι σε σύνθεση με άλλες λέξεις, αυτές είναι οι ακόλουθες 9:
  - α) με γενική: άχρι, μέχρι, άνευ, χωρίς, πλήν, έννεκα ή έννεκεν.
  - β) με αιτιατική: ώς, νή, μά.

ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ:

λέγονται οι άκλιτες λέξεις που χρησιμεύουν για να συνδέσουν με ορισμένο τρόπο λέξεις ή προτάσεις μεταξύ τους. Διακρίνονται σε:

- 1) **συμπλεκτικοί:** λέγονται οι σύνδεσμοι που συμπλέκουν, δηλαδή συνενώνουν (καταφατικά ή αποφατικά) λέξεις ή προτάσεις: α) καταφατικοί: τε, και β) αποφατικοί: ούτε, μήτε, ούδέ, μηδέ.

2)διαζευκτικοί ή διαχωριστικοί: λέγονται οι σύνδεσμοι που συνδέουν διαζευκτικά (δηλαδή διαχωριστικά) λέξεις ή προτάσεις: ή, ήτοι, είτε, εάντε, άντε, ήντε.

3)αντιθετικοί ή εναντιωματικοί: λέγονται οι σύνδεσμοι που σημαίνουν ότι εκείνα που συνδέονται με αυτούς είναι αντίθετα μεταξύ τους: μέν, δέ, μέντοι, όμως, αλλά, ἀτάρ(=όμως), ἀλλά μήν(=αλλά όμως), και μήν, ού μήν ἀλλά(=αλλά όμως), καίτοι(=και όμως).

4)παραχωρητικοί ή ενδοτικοί: λέγονται οι σύνδεσμοι με τους οποίους συνδέονται δύο νοήματα κάπως ασυμβίβαστα μεταξύ τους και που το ένα δηλώνει παραχώρηση(συγκατάβαση) προς το άλλο: εἰ καί, ἄν καί, καί εἰ, καί ἄν, κἄν(=και αν ακόμη), οὐδ'εἰ, οὐδ'έάν, μηδ'εἰ, μηδ'έάν(=ούτε και αν), καίπερ(=αν και).

5)χρονικοί: λέγονται οι σύνδεσμοι με τους οποίους εισάγεται πρόταση που καθορίζει τον χρόνο μιας ενέργειας: ὡς, ὅτε, ὡσάκις, ὅποσάκις, ἤνικα, ὀπηνίκα, ἐπεί, ἐπειδή, ὅταν, ὀπόταν, ἐπᾶν, ἐπειδάν, ἕως, ἔστε, ἄχρι, μέχρι, πρίν.

6)αιτιολογικοί:λέγονται οι σύνδεσμοι με τους οποίους εισάγεται ένα νόημα που είναι αιτία ή δικαιολογία άλλου: γάρ, ὅτι, διότι, ὡς, ἐπεί, ἐπειδή,

7)τελικοί: λέγονται οι σύνδεσμοι με τους οποίους εισάγεται πρόταση που φανερώνει το τέλος (δηλαδή το σκοπό μιας ενέργειας: ἵνα, ὅπως, ὡς(για να).

8)συμπερασματικοί: λέγονται οι σύνδεσμοι με τους οποίους εισάγεται ένα νόημα που φανερώνει συμπέρασμα άλλου προηγούμενου:ἄρα, δῆ, δῆτα, οὖν,τοίνυν, τοιγάρτοι, τοιγαροῦν - οὐκοῦν, οὐκοῦν - ὥστε, ὡς.

9)ειδικοί: λέγονται οι σύνδεσμοι με τους οποίους εισάγεται πρόταση που συμπληρώνει το νόημα άλλης πρότασης ως αντικείμενο ή ως υποκείμενο ή επεξηγεί κάποια λέξη άλλης πρότασης:ὅτι, ὡς.

10) υποθετικοί: λέγονται οι σύνδεσμοι που εισάγουν υπόθεση: εἰ,έάν,ἄν,ήν.

11)ενδοιαστικοί ή διστακτικοί: λέγονται οι σύνδεσμοι με τους οποίους εισάγεται πρόταση που φανερώνει ενδοιασμό (δηλαδή φόβο ή δισταγμό για κάτι ανεπιθύμητο): μή, μή ού.

ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΑ:

λέγονται οι άκλιτες λέξεις που φανερώνουν ψυχικό πάθημα, όπως θαυμασμό, ενθουσιασμό, χαρά ή αγανάκτηση, αποστροφή, λύπη κτλ.Τα επιφωνήματα της αρχαίας ελληνικής διακρίνονται σε:

1)θαυμαστικά: ἄ!ὦ!βαβαί!παπαῖ!

2)γελαστικά: ἄ-ἄ-ἄ!

3)θειαστικά(δηλαδή όσα φανερώνουν ενθουσιασμό): εὐοῖ!εὐάν!

4)σχετλιαστικά(δηλαδή όσα φανερώνουν λύπη ή αγανάκτηση): ἰώ! ἰού! οὐαί!οἴμοι!φεῦ!παπαῖ!

5)κλητικό: ὦ!

ΜΟΡΙΑ:

λέγονται οι άκλιτες λέξεις, οι περισσότερες μονοσύλλαβες που δεν ανήκουν κανονικά σ' ένα ορισμένο μέρος του λόγου. Αυτά έχουν κυρίως επιρρηματική σημασία και χρησιμοποιούνται στον λόγο διαφορετικά. Τέτοια είναι στην αρχαία ελληνική τα ακόλουθα:

1)τα εγκλιτικά: τοί, γέ, πέρ, πώ, νύν.

2)το ευχετικό ειθε: που εκφράζει ευχή.

3)το δυνητικό αν: που σημαίνει κάτι που μπορεί ή που μπορούσε να γίνει.

4)το αοριστολογικό αν: που είναι παραλλαγή του δυνητικού αν και σημαίνει τυχόν ή ίσως.

5)τα αιτιολογικά: ἄτε, οἶον ή οἶον δῆ, οἶα ή οἶα δῆ.

6)τα αχώριστα δεικτικά μόρια:δε και ι,που βρίσκονται προσκολλημένα στο τέλος ορισμένων λέξεων και σημαίνουν δείξιμο: ὅδε, ἧδε, τόδε- τοιόσδε, τοσόσδε, τηλικόσδε, οὐτοσί, αὐτή, τουτί, ὀδί, ἧδί, τοδί, οὐτωσί, ὠδί κτλ.

7)τα αχώριστα προστακτικά μόρια ἄ-, νη-, δυσ-, ἄρι-, ζα- κτλ. που ποτέ δεν λέγονται μόνα τους, παρά συνηθίζονται μόνο στη σύνθεση ως πρώτα συνθετικά σύνθετων λέξεων.

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΡΗΜΑΤΩΝ:

ἀγγέλω, ἤγγελλον, ἀγγελῶ, ἤγγελα, ἤγγελα, ἤγγελεκα, ἤγγελεκεν.

ἀγγέλομαι, ἤγγελλόμην, ἀγγελθήσομαι, ἤγγελάμην-ἤγγέλεμην-ἤγγέλεθην, ἤγγελαίμαι, ἤγγέλεμην.

ἄγω, ἤγον, ἄξω, ἤγαγον, ἀγήοχα, ἤγήοχεν.

ἄγομαι, ἠγόμην, ἄξομαι-ἀχθήσομαι, ἠγαγόμην-ἤχθην, ἤγμαι, ἤγμην.
ἀγωνίζομαι, ἠγωνιζόμην, ἀγωνιοῦμαι-ἀγωνισθήσομαι, ἠγωνισάμην-ἠγωνίσθην, ἠγώνισμαι, ἠγωνίσμην.
αἰρέω(-ῶ), ἤρουν, αἰρήσω, εἶλον, ἤρηκα, ἠρήκειν.
αἰροῦμαι, ἠρούμην, αἰρήσομαι-αἰρεθήσομαι, εἰλόμην-ἠρέθην, ἤρημαι, ἠρήμην.
αἶρω, ἤρον, ἄρῶ, ἤρα, ἤρκα, ἤρκειν.
αἶρομαι, ἠρόμην, ἀροῦμαι-ἀρθήσομαι, ἠράμην-ἠρθην, ἤρμαι, ἠρμην.
αἰσθάνομαι, ἠσθανόμην, αἰσθήσομαι, ἠσθόμην, ἠσθημαι, ἠσθήμην.
αἰσχύνομαι, ἠσχυνόμην, αἰσχουοῦμαι, ἠσχύνθην, ἠσχυμαι, ἠσχύμην.
αἰτιάομαι(-ῶμαι), ἠτιώμην, αἰτιάσομαι, ἠτιασάμην-ἠτιάθην, ἠτίαμαι, ἠτιάμην.
ἀκούω, ἠκουον, ἀκούσομαι, ἠκουσα, ἀκήκοα, ἠκηκόειν.
ἀλλάττομαι, ἠλλαττόμην, ἀλλάξομαι-ἀλλαχθήσομαι, ἠλλαξάμην-ἠλλάχθην, ἠλλαγμαί, ἠλλάγμην.
ἀμαρτάνω, ἠμάρτανον, ἀμαρτήσομαι, ἠμαρτον, ἠμάρτηκα, ἠμαρτήκειν.
ἀνέχομαι, ἠνειχόμην, ἀνέξομαι, ἠνεσχόμην, ὑπομεμένηκα, ὑπεμεμένηκειν.
ἀπεχθάνομαι, ἀπηχθηνόμην, ἀπεχθήσομαι, ἀπηχθόμην, ἀπήχθημαι, ἀπηχθήμην.
ἀποκρίνομαι, ἀπεκρινόμην, ἀποκρῖνομαι, ἀπεκρινάμην, ἀποκέκριμαι, ἀπεκεκρίμην.
ἀπολογέομαι(-οῦμαι), ἀπελογούμην, ἀπολογήσομαι, ἀπελογησάμην-ἀπελογήθην, ἀπολελόγημαι, ἀπελελογήμην.
ἄπτομαι, ἠπτόμην, ἄψομαι, ἠψάμην-ἠφθην, ἤμμαι, ἠμμην.
ἄχθομαι, ἠχθόμην, ἀχθέσομαι, ἠχθέσθην, ἠχθημαι, ἠχθήμην.
βάλλω, ἔβαλλον, βαλῶ, ἔβαλον, βέβληκα, ἐβεβλήκειν.
βάλλομαι, ἐβαλλόμην, βαλοῦμαι-βληθήσομαι, ἐβαλόμην-ἐβλήθην, βέβλημαι, ἐβεβλήμην.
βούλομαι, ἐβουλόμην, βουλήσομαι, ἐβουλήθην, βεβούλημαι, ἐβεβουλήμην.
γίγνομαι, ἐγιγνόμην, γενήσομαι-γενηθήσομαι, ἐγενόμην-ἐγενήθην, γέγονα-γεγένημαι, ἐγεγόνειν-ἐγεγενήμην.
δέχομαι, ἐδεχόμην, δέξομαι, ἐδεξάμην, δέδεγμαί, ἐδεδέγμην.
δοκέω(-ῶ), ἐδόκου, δόξω, ἔδοξα, δέδοκται, ἐδέδοκτο.
δύναμαι, ἐδυνάμην, δυνήσομαι, ἐδυνήθην-ἐδυνάσθην, δεδύνημαι, ἐδεδυνήμην.
δύομαι, ἐδύόμην, δύσομαι, ἔδυν (δύω, δύσιμι, δύθι, δύναι, δύς-δῦσα-δύν), δέδουκα, ἐδεδύκειν.
εἶω(-ῶ), εἶων, εἶσω, εἶασα, εἶακα, εἶακειν.
ἐγείρω, ἠγειρον, ἐγερω, ἠγειρα, ἐγήγερκα, ἐγηγέρκειν.
ἐγείρομαι, ἠγειρόμην, ἐγεροῦμαι-ἐγερθήσομαι, ἠγρόμην-ἠγέρθην, ἐγήγερμαι-ἐγρήγορα, ἐγηγέρμην-ἐγρηγόρειν.
ἐλαύνω, ἠλαυνον, ἐλῶ(άω-ῶ), ἠλασα, ἐλήλακα, ἐληλάκειν.
ἐνθυμέομαι(-οῦμαι), ἐνεθυμούμην, ἐνθυμήσομαι, ἐνεθυμήθην, ἐντεθύμημαι, ἐνετεθυμήμην.
ἐπίσταμαι, ἠπιστάμην, ἐπιστήσομαι, ἠπιστήθην, ἔγνωκα, ἐγνώκειν.
ἐπομαι, εἰπόμην, ἔψομαι, ἐσπόμην, ἠκολούθηκα, ἠκολουθήκειν.
ἐργάζομαι, εἰργαζόμην, ἐργάσομαι, εἰργασάμην, εἶργασμαι, εἰργάσμην.
ἐρωτάω(-ῶ), ἠρώτων, ἐρήσομαι, ἠρώτησα-ἠρόμην, ἠρώτηκα, ἠρωτήκειν.
ἐσθίω, ἠσθιον, ἔδομαι, ἔφαγον, ἐδήδοκα, ἐδηδόκειν.
εὐρίσκω, ἠῦρισκον, εὐρήσω, ἠῦρον, ἠῦρηκα, ἠῦρήκειν.
ἔχω, εἶχον, ἔξω-σχήσω, ἔσχον, ἔσχηκα, ἐσχήκειν.
ἔχομαι, εἰχόμην, ἔξομαι-σχήσομαι, ἐσχόμην, ἔσχημαι, ἐσχήμην.
ἠγέομαι(-οῦμαι), ἠγούμην, ἠγήσομαι-ἠγηθήσομαι, ἠγησάμην-ἠγήθην, ἠγημαι, ἠγήμην.
ἠττάομαι(-ῶμαι), ἠττώμην, ἠττήσομαι-ἠττηθήσομαι, ἠττησάμην-ἠττήθην, ἠττημαι, ἠττήμην.
θέω, ἔθειον, θεύσομαι, ἔδραμον, δεδράμηκα, ἐδεδραμήκειν.
θνήσκω, ἔθνησκον, θανοῦμαι, (ἀπ)έθανον, τέθνηκα, ἐτεθνήκειν.
ἰκνέομαι(-οῦμαι), ἰκνούμην, ἴξομαι, ἰκόμην, ἴγμαι, ἴγμην (συνθ. ἀφικνοῦμαι).
καλέω(-ῶ), ἐκάλου, καλῶ, ἐκάλεσα, κέκληκα, ἐκεκλήκειν.
καλοῦμαι, ἐκαλούμην, καλοῦμαι-κληθήσομαι, ἐκαλεσάμην-ἐκλήθην, κέκλημαι, ἐκεκλήμην.

κάμνω, έκαμνον, καμοῦμαι, έκαμον, κέκμηκα, έκεκμήκειν.
κλίνω, έκλινον, κλινῶ, έκλινα, κέκλικα, έκεκλίκειν.
κλινόμαι, εκλινόμην, κλινοῦμαι-κλινήσομαι, εκλινάμην-εκλίθην, κέκλιμαι, έκεκλίμην.
κρίνω, εκρινον, κρινῶ, εκρινα, κέκρικα, έκεκρίκειν.
κρίνομαι, εκρινόμην, κρινοῦμαι-κριθήσομαι, εκρινάμην-εκρίθην, κέκριμαι, έκεκρίμην.
κτάομαι(-ῶμαι), εκτώμην, κτήσομαι-κτηθήσομαι, εκτησάμην-εκτήθην, κέκτημαι, έκεκτήμην.
κτείνω, εκτεινον, κτενῶ, εκτεινα, απέκτονα, απεκτόνειν.
λαγχάνω, έλαγχανον, λήξομαι, έλαχον, ειληχα, ειλήχειν.
λαμβάνω, έλάμβανον, λήψομαι, έλαβον, ειληφα, ειλήφειν.
λαμβάνομαι, έλαμβανόμην, ληφθήσομαι, έλαβόμην-έλήφθην, ειλημμαι, ειλήμμην.
λανθάνω, έλάνθανον, λήσω, έλαθον, λέληθα, έλελήθειν.
λανθάνομαι, έλανθανόμην, λήσομαι-λησθήσομαι, έλαθόμην-έλήσθην, λέλησμαι, έλελήσμην.
λέγω, έλεγον, λέξω-έρῶ, ειπον-έλεξα-ειπα, ειρηκα, ειρήκειν.
λέγομαι, έλεγόμην, λεχθήσομαι-ρήθήσομαι, έλέχθην-έρρήθην, ειρημαι, ειρήμην.
λείπω, έλειπον, λείψω, έλειψα-έλιπον, λέλοιπα, έλελοίπειν.
λείπομαι, έλειπόμην, λείψομαι-λειφθήσομαι, έλιπόμην-έλείφθην, λέλειμμαι, έλελείμμην.
λυμάνομαι, έλυμαινόμην, λυμανοῦμαι, έλυμηνάμην, λελύμασμαι, έλελυμάσμην.
μανθάνω, έμάνθανον, μαθήσομαι, έμαθον, μεμάθηκα, έμεμαθήκειν.
μυμνήσκομαι, έμυμνησκόμην, μνήσομαι-μνησθήσομαι, έμνησάμην-έμνήσθην, μέμνημαι, έμεμνήμην.
(το μέμνημαι έχει μονολεκτική υποτακτική μεμνώμαι, -μνή, μνήται κ.τ.λ., ευκτική μεμνήμην, -μνήτο, -μνήτο κ.τ.λ. και μεμνώμην, μεμνώο).
νέμω, ένεμον, νεμῶ, ενειμα, νενέμηκα, ενενεμήκειν.
νέμομαι, ενεμόμην, νεμοῦμαι-νεμηθήσομαι, ενειμάμην-ενεμήθην, νενέμημαι, ενενεμήμην.
οϊκέω(-ῶ), ῶκουν, οϊκήσω, ῶκησα, ῶκηκα, ῶκήκειν.
οἶσομαι-οἶμαι, ῶόμην-ῶόμην, οἶήσομαι, ῶήθην, νενόμικα, ενενομίκειν.
ὄλλυμι, ὄλλυν, ὄλῶ, ὄλεσα, ὄλώλεκα, ὄλωλέκειν.
ὄλλυμαι, ὄλλύμην, ὄλοῦμαι, ὄλόμην, ὄλλα, ὄλώλειν.
ὀξύνομαι, ὀξυνόμην, ὀξυνθήσομαι, ὀξύθην, ὄξυμμαι, ὄξύμμην.
ὀράω(-ῶ), ἑώρων, ὄψομαι, ειδον, ἑόρακα, ἑωράκειν.
ὀφλισκάνω, ὀφλίσκανον, ὀφλήσω, ὄφλον, ὄφληκα, ὀφλήκειν. (=χρωστώ στο δημόσιο, καταδικάζομαι σε πρόστιμο).
πάσχω, έπασχον, πείσομαι, έπαθον, πέπονθα, έπεπόνθειν.
πείθομαι, έπειθόμην, πείσομαι-πεισθήσομαι, έπιθόμην-έπείσθην, πέπεισμαι, έπεπείσμην.
πειράομαι(-ῶμαι), έπειρώμην, πειράσομαι-πειραθήσομαι, έπειρασάμην-έπειράθην, πεπειράμαι, έπεπειράμην.
πίμπλημι, έπίμπλην, πλήσω, έπλησα, πέπληκα, έπεπλήκειν.
πίμπλαμαι, έπιμπλάμην, πλήσομαι-πλησθήσομαι, έπλησάμην-έπλήσθην, πέπλησμαι, έπεπλήσμην.
πίνω, έπινον, πίομαι, έπιον, πέπωκα, έπεπώκειν.
πίπτω, έπιπτον, πεσοῦμαι, έπεσον, πέπτωκα, έπεπτώκειν.
πλέω, έπλεον, πλεύσομαι-πλευσοῦμαι, έπλευσα, πέπλευκα, έπεπλεύκειν.
πλήττομαι, έπληττόμην, πλήξομαι-πληγήσομαι, έπληξάμην-έπλήγην, πέπληγμαι, έπεπλήγμην.
πυνθάνομαι, έπυνθανόμην, πεύσομαι, έπυθόμην, πέπυσμαι, έπεπύσμην.
σκοπέω(-ῶ), έσκόπουν, σκέψομαι-σκοπήσω, έσκόπησα, έσκεμμαι, έσκέμμην.
σκοποῦμαι, έσκοπούμην, σκέψομαι-σκεπήσομαι, έσκεψάμην-έσκέφθην-έσκέπην, έσκεμμαι, έσκέμμην.
σπείρω, έσπειρον, σπερῶ, έσπειρα, έσπαρκα, έσπάρκειν.
σπείρομαι, έσπειρόμην, σπαρήσομαι, έσπάρην, έσπαρμαι, έσπάρμην.
σπένδομαι, έσπενδόμην, σπείσομαι, έσπεισάμην, έσπειςμαι, έσπείσμην.
στέλλω, έστελλον, στελῶ, έστειλα, έσταλκα, έστάλκειν.

στέλλομαι, ἐστελλόμεν, σταλήσομαι, ἐστειλάμην-ἐστάλμην-ἐστάλην, ἔσταλμαι, ἐστάλμην.
συλλέγω, συνέλεγον, συλλέξω, συνέλεξα, συνείλοχα, συνειλόχην.
συλλέγομαι, συνελεγόμεν, συλλέξομαι-συλληγήσομαι, συνελεξάμην-συνελέγην, συνείλεγμαί, συνειλέγμην.
σφάλλω, ἔσφαλλον, σφαλῶ, ἔσφηλα, ἔσφαλκα, ἐσφάλκειν.
σφάλλομαι, ἐσφαλλόμεν, σφαλοῦμαι-σφαλήσομαι, ἐσφηλάμην-ἐσφάλην, ἔσφαλμαι, ἐσφάλμην.
τείνω, ἔτεινον, τενῶ, ἔτεινα, τέτακα, ἐτετάκειν.
τείνομαι, ἐτεινόμην, τενοῦμαι-ταθήσομαι, ἐτεινάμην-ἐτάθην, τέταμαι, ἐτετάμην.
τέμνω, ἔτεμνον, τεμῶ, ἔτεμον, τέτμηκα, ἐτεμήκειν.
τέμνομαι, ἐτεμνόμην, τεμοῦμαι-τμηθήσομαι, ἐτεμόμην-ἐτμήθην, τέτμημαι, ἐτεμήμην.
τίκτω, ἔτικτον, τέξομαι, ἔτεκον, τέτοκα, ἐτετόκειν.
τρέπομαι, ἐτρεπόμην, τρέψομαι-τραπήσομαι, ἐτραπόμην-ἐτρεψάμην-ἐτράπην, τέτραμμαί, ἐτετράμμην.
τρέφομαι, ἐτρεφόμην, θρέψομαι-τραφήσομαι, ἐθρεψάμην-ἐτράφην, τέθραμμαί, ἐτεθράμμην.
τυγχάνω, ἐτύγχανον, τεύξομαι, ἔτυχον, τετύχηκα, ἐτετυχήκειν.
ὑπισχνέομαι(-οῦμαι), ὑπισχνούμην, ὑποσχήσομαι, ὑπεσχόμεν, ὑπέσχημαι, ὑπεσχίμην.
φαίνομαι, ἐφαινόμην, φανοῦμαι-φανήσομαι, ἐφηνάμην-ἐφάνην, πέφασμαι, ἐπεφάσμην.
φέρω, ἔφερον, οἶσω, ἤνεγκον, ἐνήνοχα, ἐνηνόχην.
φέρομαι, ἐφερόμην, οἶσομαι-οἰσθήσομαι-ἐνεχθήσομαι, ἤνεγκάμην-ἤνέχθην, ἐνήνεγμαί, ἐνηνέγμην.
φεύγω, ἔφευγον, φεύξομαι, ἔφυγον, πέφευγα, ἐπεφεύγειν.
φθάνω, ἔφθανον, φθάσω-φθήσομαι, ἔφθασα-ἔφθην (φθῶ, φθαίην, φθῆναι, φθάς), ἔφθακα, ἐφθάκειν.
φθείρω, ἔφθειρον, φθερῶ, ἔφθειρα, ἔφθαρκα, ἐφθάρκειν.
φθείρομαι, ἐφθειρόμην, φθεροῦμαι-φθαρήσομαι, ἐφθειράμην-ἐφθάρην, ἔφθαρμαι, ἐφθάρμην.
φύομαι, ἐφυόμην, φύσομαι, ἔφυν (φύω, φύοιμι, φύναι, φύς-φῦσα-φύν), πέφυκα, ἐπεφύκειν.
χρή, χρῆν-ἐχρῆν, χρήσει-χρήσται, ἔχρησε.
χρήσομαι(-ῶμαι), ἐχρώμην, χρήσομαι, ἐχρησάμην, κέχρημαι, ἐκεχρήμην.
ὠνέομαι(-οῦμαι), ἐωνούμην, ὠνήσομαι, ἐπριάμην, ἐώνημαι, ἐωνήμην.